№ 72 (268) Ausgabe A.

HOMAN

Cena z pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty.
na 1 hod—10 m. 80 fen., na 1/2 hodu—5 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 2 m. 70 f., na 1 mies.—90 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś
wychodzić dwa razy ŭ tydzień: u aŭtorki i piatnicy.
Adres redakcyi: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres administracyi i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

CANA ABWIESTAK.
Na 4-aj staranie za radok drobnymi litarami — 25 fen.; drobnyja abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobnym drukam.

№ 72 (268) Hod III. Wilnia. 13 wieraśnia 1918 h. Cana 10 fen. (5 kap.)

Telehramy.

12 wieraśnia.

Zachodni teatr.

Na paŭnoč.-a-ŭschod ad Biks Šoŭt, la Armontjer i kanała Labasse adbity nastupleńni niepryjacielaŭ. Uwiečary zaŭziataja artyleryjskaja bitwa miž darohami z Arra i Perron u Kambre Anhlickija nastupleńni na sektary Markijon—Hawieńkur adkinieny. Miž Ajjet i En artyleryjski ahoń pawialičyŭsia. Na wyšyniach la Fim adkinieny francuskija ataki.

BAZEL. Jak nakazywajuć francuzy, na zachodnim froncie ŭtworana wiarchoŭnaja wajennaja rada sajuźnikaŭ. Meta wajennaj rady raspracawańnie i prawiadzieńnie ŭ žyćcio planaŭ Foša. Staršynioj Foš.

BERLIN. 8 žniŭnia ŭ wialikaj bitwie na pawietry worahi ŭtracili 61 samalot. Heta—najwialikšaja niaŭdača ich na pawietry za ŭwieś čas wajny.

U žniŭni našy latuny skinuli na worahaŭ 1 miljon 157 tysiač 957 kilogr. bomb.

BUKAREŠT. Pradstaŭnikom Rumynii ŭ Kijewie naznačany dyrektar kancelaryi rumynskaha ministerstwa mižnarodnych spraŭ Koncesku.

BERLIN. Amerykanski flah raźwiwajecca na paryskaj ratušy. Kab zrazumieć heta, treba wiedać, što ciapier u Francyi jość 1 z ćećwierciu miljona sałdatoŭ. Amerykancy haspadarać u Francyi, byccam doma. U wajennych fabrykach francuskich rabotnikaŭ zamianiajuć amerykancami. Paśla mira amerykancy maniacca pierarabić ciapierašnija wajennyja fabryki ŭ fabryki parawozaŭ, prynaležnyja amerykanskim kompanijam. Amerykanskaja čyhunka ad Atlantyckaha akianu da zachodniaha frontu naležyć da amerykancaŭ i ŭ mirnym časie budzie wiaści konkurencyju z starymi čyhunkami. U Francyju pryjechała mnoha bahatyroŭ — pramyšlenikaŭ i finansistaŭ dziela ustrojstwa fabryk biaz učaścia francuskaha kapitału. Paŭdzienna-atlantyckija porty Francyi znachodziacca ŭ rukach amerykancaŭ. Amerykanskaja palicyja robić tam kantrol nad francuskimi hramadzianami i wajennymi. Sumiežny z Larošel abšar amerykancy zaniali swaimi tabarami i składami na 23 kilometry. Pry hetkich warunkach zrazumiełym robicca klik adnaho francuskaha hienerała: „Praŭda, što amerykancy nas wyratawali,—ale jakuju my im dali za heta płatu?!“

BAZEL. «Corr. d. Sera» nakazywaje, što za miesiac žniwień niewiadoma što zrabiłasia z 16 amerykanskimi parachodami.

BERLIN (W.T.B.). 11.IX. Sumy zołatam i bumažkami, jakija zhodna z dadatkowaj umowaj Rasieja pawinna była zapłacić Niamieččynie da 10 IX, učora prywiezieny ŭ Oršu i addadzieny pradstaŭnikom niamieckaha impierskaha banku.

BRESŁAU. Tutejšy asieńni kirmaš pryciahnuŭ wialikuju ukrainskuju deputacyju, katoraja adznačyła wialik popyt jaje baćkaŭščyny na niamieckija tawary.

HELSINGFORS (W.T.B.). 10.IX. Cieraz Šwecyju wiarnulisia 250 finlandzkich emihrantaŭ z Ameryki, dzie jany pakinuli ŭsio swajo dabro. Jany nakazywajuć, što paśla 5 wieraśnia zabaronien wyjezd z Ameryki ŭsim mužčynam ad 18 da 40 hadoŭ.

LONDON (Reŭter). 11.IX. Admirałciejstwa nakazywaje:

Wyciaŭšysia ŭ hustym tumanie, 2 wieraśnia zatanuŭ anhlicki kontrminanosiec.

MASKWA. Sawiet narodnych kamisaraŭ paśla doŭhich narad schinuŭsia da palityki prymireńnia ŭ rasiejska-finlandzkim pytańni. Pastanoŭlena dla hetaj mety pasłać rasiejskuju deputacyju u Helsingfors.

BERLIN. Minister mižnarodnych spraŭ pryncypialna wyskazaŭsia prociŭ wybarnaha prawa, katoraje daje pa niekalki hałasoŭ asobam, naležačym da niekatorych prafesyj.

BERLIN. Jak nakazywajuć z Paryža na zachodnim froncie zabity ŭnuk Napoleona, prync, Bertje i kapitan Leseps, syn budaŭničaha Sueskaha kanału.

BRAUNŠWEIG (W.T.B.). 11.IX. Wiadomy niamiecki palityk i afrykanski daśledčyk Karł Peters pamior u sanatoryi.

WIENA (W.T.B.). Italjanski teatr. Na Asolone našyja wojski krywawa adbili nowuju ataku italjancaŭ.

WIENA (W.TB.). 11.IX: *Uradowa*, **Italjanski teatr.** Na płaskahoryi Asjago adkinieny dwa niepryjacielskija nastupleńni. Na sektary Aselone italjancam udałosia paśla wialikaj artyleryjskaj padhatoŭki ŭwarwacca ŭ našyja linii, kontratakaj jany wykinieny. Na froncie Pijawy artyleryjskaja dziejnaść.

Biełaruskija Wučycielskija kursy u Świsłačy.

Ad 15 kastryčnika 1918 h. da 15 žniŭnia 1919 h. ŭ Biełaruskaj Seminaryi u Świsłačy budzie adbywacca nowy elementarny kurs dla biełaruskich wučycialoŭ i wučycielak.

Adpawiednyja kandydaty i kandydatki ad 18 da 30 hadoŭ mohuć zajaŭlacca ŭ swaich krejsamtach; miascowyja —prosta ŭ kiraŭnika kursami, inspektara Bendziechi, u Świsłačy. Tam-ža jany dawiedajucca ab warunkach pryjomu.

Wilnia, 13 wieraśnia 1918 h.

U tym numery my pamiaścili wyniatki z teksta dadatkowaje da Bieraściejskaha miru ŭmowy, datykajučyja Biełarusi.

Sprawiadliwiej, jany datykajuć tolki časci Biełarusi: taho, što astałosia na ŭschod ad ustanoŭlenaj u Biareści raździelnaj linii. Tej-ža časci našaha kraju, jakaja znachodzicca na ŭschodzie ad bieraściejskaje linii, dadatkowaja ŭmowa zusim nie čapaje.

Dadatkowaja ŭmowa jašče raz dzielić Biełaruś. Jana kaža, što Biełaruskija ziemli na ŭschodzie ad raki Biareziny, zaniatyja niemcami, — značyć: Witabščyna, uschodni kraj Mienščyny i Mahileŭščyna, —majuć być addadzieny bolšewikom u mieru wypłaty imi ustanoŭlenych umowaj sum—hrašmi i tawarami. Časć hrošy pawinna być wypłačana zołatam (614 tysiač funtaŭ čystaha zołata).

Hetak dola ŭschodniaje časci nowaj okupacyi raźwiazywajecca umaŭlajučymisia staronami. Spaŭnieńnie hetaha zaležyć ciapier tolki ad taho, ci sawiecki ŭrad zdaleje wypłacić abiacanyja hrošy.

Adnak, pamiž linijaj Biareziny i bieraściejskaj miažoj lažyć jašče wializarny kusok Biełarusi: heta — ŭsia Mienščyna, praŭda, abrezanaja z paŭdnia ukraincami. Uhladajučysia ŭ tekst dadatkowaje ŭmowy, my bačym, što pytańnie ab hetym kusku Biełaruskaj ziamli astajecca adkrytym: ab im, u mieru spaŭnieńnia Rasiejaj pryniatych na siabie abawiazkaŭ, maje być zroblena ŭ budučynie nowaja rasiejska niamieckaja ŭmowa. Ci i Mienščynie sudžana papaści nazad pad bolšewickaje panawańnie, dašć adkaz budučyna.

Horki žal napaŭniaje serca kožnaha ščyraha syna Biełarusi, čytajučy hetyja wiestki. Nas režuć iznoŭ i iznoŭ —pa bieraściejskamu miru, pa nowaj okupacyi, pa apošniaj dadatkowaj umowie, pa spadziawanaj nowaj... I heta — pad toj čas, jak narod Biełaruski wusnami swajho nacyanalnaha pradstaŭnictwa — wusnami Rady Biełaruskaj Narodnaj Respubliki wyskazaŭ swaju wolu razarwać usie dziaržaŭnyja źwiazi z paniawoliŭšaj jaho Maskoŭščynaj i žyć niezaležnym dziaržaŭnym žyćciom!

Nia budziem, adnak, hadać ab budučynie: mo' jana akažacca i nie takoj sumnaj, jak zdajecca, mo' ahulnyja palityčnyja warunki razaŭjucca tak, jak nichto nia ždže. I nia budziem apuskać ruk, dumajučy, što ŭžo ŭsio prapała. Naadwarot: spakojnym wokam hlaniem my na wytwaryŭšajesia pałažeńnie i pastarajemsia znajści pryčynu taho, što ŭ nas ciapier jość.

Niama słoŭ: Biełaruś, papaŭšy ŭ sferu intaresaŭ Niamieččyny i Rasiei, mahła spadziawacca zdabyć niezaležnaść tolki tady, kali b heta zyšłosia z intaresami hetych dziaržaŭ, abo prynamsi kali-b taho wymahała starana, jakaja maje mahčymaść dyktawać druhoj swaje warunki. *U hety mament*, jak widać, palityčnaje pałažeńnie złažyłasia dla nas niepamysna, — i woś Niamieččyna zawiaraje Rasieju, što jana nia budzie wymahać twareńnia nowych hasudarstwienych arhanizmaŭ na ziemlach nowaj okupacyi i nia budzie ich paddzieržywać — wiadama, pry spaŭnieńni rasiejcami ich abiacanak. A ŭsio-ž taki dziela takoj rezalucyi byli i jość pryčyny, katoryja karaniacca ŭ *unutranych* warunkach žyćcia Biełarusi.

Čamu nikomu ŭ haławu nia prychodzie dumka ab raździeli Polščy, Litwy, Ukrainy i inšych sucelnych etnohrafična terytoryj? Wielmi prosta: bo tam nacyanalnaja świadomaść narodnych mas wyjaŭlena wielmi jarka, bo tam niama elementaŭ, jakija mieli-by na mecie razwał swaje Baćkaŭščyny, bo tam jość unutranaja jednaść. Lišnie kryčačaj była-by wiwisekcyja hetych narodaŭ, wiadomych usiamu świetu, zdaleŭšych zacikawić swajej sprawaj

S pryčyny daražyni papiery i ŭsio ŭzrastajučaj płaty rabotnikam administracyja „Homana" prymušana pa prykładu druhich hazet pawialičyć canu swaje hazety.

Pačynajučy ad 1 kastryčnika 1918 hodu asobny numer „Homana" budzie kaštawać 10 fen; za miesiac u mieście—70 fen., wa ŭsim kraju i zahranicaj — 90 fen.

usie wialikija dziaržawy. — U nas zusim inakš: pad carskaj niawolaj hołas biełarusaŭ byŭ zahłušany i nie dalataŭ tudy, dzie jaho mahli-by wysłuchać, dzie jon moh-by zbudzić spahad. U nas i pa siahońniašni dzień rażjadaje narodnaje cieła strašennaja chwaroba: polski i maskoŭski rak; nas apanawali čužaki-parazity, katoryja rwuć naš kraj na časci, ciahnučy jaho adny da Waršawy, druhija — da Maskwy. Wajna i bolšewizm dali asabliwuju pierawahu maskalom u ŭschodniaj Biełarusi, i jany tamaka hlyboka ŭjelisia ŭ narodnaje žyćcio, ŭ ziemskija i miastowyja samaŭpraŭleńni, sajuzy kooperatywaŭ i h. p. I biełarusam u toj mament, kali prad imi adkrywalisia šyrokija i ščaśliwyja kruhazory, pryšłosia swaje siły addawać na baraćbu z čužackimi elementami, raździrajučymi Biełaruś na kuski. Im — hetym čužakom — nijakaha dzieła niama, što raździeł Biełarusi — heta našaje najwialikšaje nacyanalnaje niaščaście: dla ich «Biełaruś»—tolki administracyjnaje nazwańnie, tolki abšar niekalkich huberniaŭ, i čym bolš našaje ziamli zdaleje zahrabić nazad Bolšewizija, tym lapiej dla jaje!

Palityčnyja warunki ŭ Eŭropie niezależny ad nas: my ich żmianić nia možam. Ale mohuć jany sami jšče wielmi żmianicca zależna ad ahulnaha chodu suświetnaje wajny, wypadkaŭ u Rasieji i h. p. Zatoje ad nas samych —ad našaj nacyanalnaj świadomaści budzie zależać źniščeńnie tej unutranaj pryčyny, jakaja pazwalaje abchadzicca z biełarusami, byccam z niejkaj reččuj, katoraja nia moža istnawać sama pa sabie, a suśiedzi pawinna da niekaha naležać. My pawinny pieramahčy tyja čužackija napływy, jakija raźbiwajuć našu nacyanalnuju jednaść. My pawinny rasčynić wočy ŭsim, chto padpaŭ pad čužacki ŭpływ praz nieświadomaść i nie bačyć, što, hawaračy ab jednaści Biełarusi z Maskwoj, jon padsiakaje suk, na jakim siadzić, bo hetym samym pryznaje dzialeńnie Biełarusi na časci bieraściejskaj i inšymi ŭmowami!

Tolki ideja niezaležnaści našaje Baćkaŭščyny daje nam nadzieju na złučeńnie ŭ bolej ci mieniej blizkaj budučynie ŭsich razarwanych ciapier Biełaruskich ziamiel. I ŭ hety mament, kali palityčnaje pałažeńnie ŭkładajecca dla nas niepamysna, my tym jamčej—z usich hrudziej swaich — pawinny kryknuć na ŭwieś świet:

„Chaj žywie wolnaja, niezaležnaja Biełaruś!"

U № 246 polskaj «Dzien. Polski» z 8. IX.18 «Spectator» piša ab nocie polskaha ŭradu da centralnych dziaržaŭ ab sprawie arhanizacyi Polskaje dziaržawy. Nota heta damahajecca «niezaležnaści i niepadzielnaści abšaru kongresowaj Palščy, a razam z tym haworyć ab uparadkawańni hranicy z Ukrainaj i nawat ab kompensacyi na ŭschod ad linii Nareŭ—Babior—Nioman u zamienu za adchod da Litwy čatyroch paŭnočnych pawietaŭ Suwalskaj huberni.

«Spektator» z hetaj pryčyny kaža: «Zdawoliwajučaja raźwiazka polskaje sprawy moža być zroblena tolki na ahulnym fonie ŭschodniaha pytańnia — u źwiazku z pytańniem litoŭskim, biełaruskim i ŭkrainskim".

Ab Bielščynie.

Miž palakami wielmi pašyrany niewiadoma na čym abapiorty pahlad, byccam Bielsk i Bielski pawiet—heta etnahrafična polski abšar. Wa ŭsich swaich wystupleńniach z damahańniem pryrezać da Polščy zachodniuju čaść Biełarusi palaki niaźmienna pazywajecca na «polskaść» Bielščyny, tak sama jak i na «polskaść» čysta biełaruskaj Biełastoččyny i Hrodnienščyny.

Kab raźwiejeć hetu pustuju hutarku, my dajem tutaka rezultaty etnohrafičnych dośledaŭ ab Bielščynie adnaho z staŭpoŭ polskaha nacyanalnaha ruchu ŭ našym kraju, d-ra Ludwika Čarkowskaha, katory nadrukawaŭ swaju pracu *„Powiat Bielski"* ŭ wydawiectwie *«Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie 1907 r.»*. Da pracy henaj dadadziena i etnahrafičnaja karta Bielskaha pawietu, na katoraj prawiedziena biełaruska-polskaja etnahrafičnaja hranica.

Hranica heta, idučy ad poŭnačy na paludzień, prachodzić na zachodzie ad čyhunki Biełastok-Bielsk. Nie dachodziačy da Bielska, wyhibajecca łukoj na zachod i samy *Bielsk pakidaje na etnahrafična-biełaruskaj terytoryi*. Dalej na paŭdniowy zachod idzie praz Boćki, za katorymi robić łuku na ŭschod, a paśla bolej-mieniej prosta idzie da paludzionnaj hranicy Bielskaha pawietu, pakidajučy na ŭschodzie Siemiatyčy, a na zachodzie—Drahičyn.

Hetak p. Čarkowski pryznaje za polskuju tolki zachodniuju čaść Bielščyny — na zachod ad pakazanaj wyšej linii. Bielsk, na katory palaki wielmi łasyja, pawodłuh hetaha aŭtara zusim da etnahrafična polskaha abšaru nie naležyć.

Dajučy tut biełaruska-polskuju hranicu d-ra Čarkowskaha, my nia možam pryznać i jaje za biezumoŭna praŭdziwuju. Tak, aŭtar usich katalikoŭ Bielskaha pawietu zaličyŭ da palakoŭ, što nia moža być zhodna z praŭdaj, bo wiadoma, što ŭ časie kasawańnia unii ŭ 1839 hadu čaść unijataŭ — rusinaŭ (značyć, biełarusaŭ) astałosia pry katalictwie, chacia bolšaść ich była pierawierniena ŭ prawasłaŭnych. Ale nia budziem tut wiaści sporki z d-ram Čarkoŭskim: dla nas maje wahu toje, što polskija doślady wykazawajuć usiu brachliwaść polskich palitykaŭ, katoryja abwiaščajuć usiu Bielščynu razam z miestam Bielskam za «etnahrafična-polskuju» ziamlu. Z hetym falšawańniem praŭdy para ŭžo skončyć. My ničoha nia chočam zabirać u palakoŭ, ale nie damo im i swaje ziamli, nia hledziačy na ŭsie ich kryki i lišnie ŭzrośšyj apetyt na čužoje dabro.

H. B.

U Wilni i wakolicach

† **Wáładzimir Chlebcewič.** My atrymali jšče adnu sumnuju wiestku —ab śmierci maładoha, poŭnaha žyćcia tawaryša našaha, złažyŭšaha swaju haławu, jak achwiara rasiejskaje rewalucyi.

Rodam z Hrodnienščyny, małodšy syn swiaščenika ŭ siale Klenniki, Bielskaha pawietu, jon wučyŭsia ŭ Wilenskaj duchoŭnaj Seminaryi razam z bratam swaim, Jaŭhienam, prynimaŭšym čynnaje ŭčaście ŭ biełaruskim ruchu ŭžo ŭ 1905-6 hadoch. Tady ŭ Wilenskaj Seminaryi ŭžo byŭ załažyŭsia kružok biełaruskaj maładziožy, u katorym seminarysty słuchali referataŭ ab biełaruskaj sprawie, ab našaj minuŭščynie, našych patrebach i idealach. Nastrajeńni staršaha brata pieradawalisia i małodšamu. Da duchoŭnaha stanu ni adzin, ni druhi nia mieli nachiłu i, skončyŭšy seminaryju, adzin za adnym pajechali ŭ uniwersytet ŭ Pieciarburh.

U Pieciarburzie hrodnianćuki dziaržalisia zaŭsiody hramadoj. Jany zakłali pry uniwersytecie «Hrodnienski kružok paznańnia Biełarusi", i ŭ im čynnym členam byŭ małady Waładzimir Chlebcewič. Chacia ahulna-studenckaje i ahulna palityčnaje žyćcio wielmi zachopliwała i biełaruskuju moładź u staličnym mieści Rasiei, adnak, Waładzimir Chlebcewič nikoli nie zabywaŭsia ab swajoj baćkaŭščynie i nawat u časie wajny pisaŭ stacci ab Biełarusi —ab jaje etnahrafii. Miž inšym, my atrymali adnu z nadrukowanych prac jaho: „Pramiežnaja stupień miž biełarusami i ŭkraincami", u katoraj apisywajecca pahraničnaja pałasa miž biełarusami i ŭkraincami u Hrodnienščynie.

Waładzimir Chlebcewič pryniaŭ učaście ŭ rewalucyjnym ruchu i ŭ mament wybuchu jaho pracawaŭ niasučy pomač tym, chto praliwaŭ kroŭ swaju za wolu, ładziučy punkty dla charčawańnia rabotnikaŭ i sałdataŭ. Jon zapisaŭsia adzin z pieršych u seminarnuju družynu. I woś, 27 lutaha 1917 h. (st. st.), jedučy samachodam tudy, dzie byli čutny streły, jon byŭ zabity niewiadoma čyjej kulaj...

Śmierć W. Chlebcewiča wyzwała ahulny žal u ŭsich, chto jaho znaŭ i pracawaŭ z im razam. Cieła jaho pieraslali ŭ Syzrań i tam pachawali ŭ siarodzinie miesta — na bulwary z wialikaj ŭračystaściu.

× **Adkryćcio wasieńniaha sezonu Biełaruskaha teatru.** U niadzielu, 8 wieraśnia, biełaruskaja dramatyčnaja družyna pačała ŭ Biełaruskim Klubie wasieńni sezon pjesaj Tarasy Hušču „Antoś Łata", pastaŭlenaj nowym režyseram p. Abramowičam.

Pastaŭlena była heta pjesa dobra. Ihrali artysty taksama dobra. Iznoŭ ubačyli my na scenie našych starych znajomych: p.p. Stefanowičanku (Leja), Baroŭskaha (Habruś), Janišeŭskaha (Antoś Łata), Cwulu (Berka), a pamiž imi i samoha režysera (Hryška). Ale darma staralisia artysty, darma p. Abramowič wyjaŭlaŭ swaje artystyčnyja i režyserskija zdolnaści: pjesa pakinuła na scenie wielmi słaboje ŭražeńnie...

Pryčyna hetaha kryjecca ŭ samaj pjesie i ŭ warunkach małado) našaj sceny. Pierš za ŭsio „Antoś Łata" — reč zusim nia sceničnaja: pierša a sproba aŭtara — wiadomaha biełaruskaha

---

Humiennikawa dačka.

(Biełaruskaja kazka).

Jak byŭ u haspadara adzin syn. I jon usio ŭ joŭniu spać chadziŭ. Tady tamački ŭlubiłasia ŭ jaho Humiennikawa dačka, čarcicha takaja, i jon usio chodzić da jaje i chodzić, da samaje wiasieni. Baćka z matkaj dziwiacca: što heta jošć, što ŭžo chałodna, a jon chodzić tudy spać. A jon kaža: chaj sabie, mnie tam lapiej, jak tut. Jany jaho puścili, a tady baćka pačaŭ padhladawać, što jon tam, značycca, robić. Prychodzić tudy i kali paładzić u ščełačku, ažno jany siadziać udwaich z panienkaj, i panienka ŭsia ŭbranaja ŭ załacie, i stoł pierad imi zasłany. Siadziać sabie, pjuć wino, zakusyjuć. Baćka tady pabieh damoŭ i kaža žoncy: ci wiedaješ, što syn robić naš? Kala jaho panienka siadzić usia ŭ załacie i duža pryhožaja! I matka pabiehła tudy i pahladzieła. Nazaŭtra prychodzić syn damoŭ, i stali jany ŭ jaho pytacca: synku naš luby, skažy ty nam praŭdu ščyruju: z kim ty siadzieŭ? z kim ty hulaŭ? Pryznajsia nam. Jon tady kaža: tatka moj rodny, mamka maja rodnaja! Siadzieŭ ja z Humiennikawaj dačkoj. Jana duža ŭ mianie ŭlubiłasia i prosić, kab jaje zamuž za siabie ŭziaŭ,—jana, kaža, pierakścicca! Pajšli jany tady da papa. Pop skazaŭ, možna pierakścić. Sabrali kumoŭ, pašoŭ jon jaje razwaŭ, i pierakścili; a pierakściŭšy, i wiasielle zhulali, i stali žyć. I jana jamu duža mnoha hrošaj nasiła i ŭsiakaha dobra. Jana i robiła jak naškaja i na niwu chadziła žać. Raz jany žali na poli, až latuć dwa kruki dyj kryčać: kruk! kruk! A jana kaža: Dobra, prydziom. Ludzi ŭsie ździwilisia, i pačali ŭ jaje pytacca. Jana kaža, što heta laciel maje braty, jany mianie zwali na chreśbiny! Pryjšoŭšy damoŭ, jana pazwała mužyka swajho i pajšli na chreśbiny. Hulali jany tam, hulali, tady mužyk jaje widzić, što dzicianio wialikaje, a radzicha takaja tonieńkaja, jak jošć najtanlejšy wołas; jon i padziwiŭsia. Jak tolki jon padziwiŭsia, jana zaraz i pierałamiłasia. Žonka jaho widzić: błaha, što jon padumaŭ hetak, i kaža jamu: leź pad dziežku, schawajsia! Braty jaje šukali, šukali, chto heta padumaŭ, i nie znajšli. Tady žonka padchodzić da jaho i kažać: wyleź skorańka, dy padumaj, kab jana ŭznoŭ takaja stała, jak była! Jon wylez i padumaŭ,—jana ŭznoŭ i zrobiłasia takaja, jak była ŭpiarod. Braty duža stali rady, što jana adžyła, stali ich wielmi častawać!

Braty waukałaki i siastra.

Žyŭ dzied z babaj i było ŭ ich try syny i adna dačka. I pamior ich baćka. Tady matka i dačka stali płakać pa swaim baćku, a syny stali skakać. Matka lažała, lažała na piečy, a tady stała swarycca na ich; lepiej było-b mnie na sto waŭkoŭ pahladzieć, čymsia na was! Tady syny stali waŭkami i pabiehli ŭ les. A matka z dačkoj schawali baćku. Pažyli jany trochu, stała im skučna. Tady dačka kaža matcy: pajdu šukać swaich bratoŭ! i pašła. Idzi, idzi i pryjšła ŭ pušču. Widzić, stalć tam chatka na kurynaj nožcy. Pryjšła ŭ chatku, nikoha niama ŭ chacie. I zachaciełasia joj jeści. Jana stała šukać jeści, pałazieła ŭ pieč i našła tam try harščočki. Jana wystawiła z piečy adzin harščočak, trochu źjeła — nie padjeła. Wystawiła druhi—trochu źjeła—nie padjeła. Wystawiła treci—trochu źjeła—padjeła. Tady pastawiła harški ŭ pieč, a sama padlezła pad pieč i sieła. Tady čuječ—idzieć niechta. Jana dalej padlezła i hladzić u ščełačku. Widzić, pryjšło ŭ chatu try waŭki, i raździelisia, šuby paskidali, i stali paničami. Dwa paničy mieńšych sieła, a treci bolšy

Dla padpisčykaŭ.

Dzieła taho, kab našy padpisčyki na prawincyi atrymliwali „Homana“ akuratna, jany pawinny **padpisywacca na hazetu praz swajho staršyniu (Amtsvorsteher) abo praz Kreishauptmanna.** *Inačej počta hazety nie pierasyłaje.*

Administracyja.

literatara—pisać dla sceny nie ŭdałasia. Dyj aprača taho pryšłosia jaje šmat skaracić: na našaj scenie nielha było pastawić dekoracyi 2-ha aktu, i jon byŭ zusim wykinut z piesy.

My spadziajomsia, što dalejšaja praca našaj dramatyčnaj družyny pojdzie i sioleta ŭdačna: sił u jaje jość dawoli. Niaŭdačny ž wybar pieršaj piesy pawinien słužyć dla našaha nowaha režysera pierasciarohaj na budučyniu.

× **«Letni čas»** kančajecca 16 wieraśnia ŭ 3 hadz. naranicy. Strełki hadzinnikaŭ buduć pierawiedzieny na 1 hadzinu nazad—da 2 hadz. Hetak čas ad 2 da 3 hadz. budzie paŭtoran dwojčy.

× **Zabarona.** Stadthaŭtman nakazywaje ab zabaronie žycharom kraju wyrabiać słužbowyja płačatki. Za hetа buduć karać pawodłuh 139 st. rasiejskaha statuta ab karach.

× **Temperatura.** Najwyšejšaja i najniżejšaja temperatura za apošnija dni byla (pawodłuh Celsija):

	najwyš.	najniž.
9—10	+ 14,1°	+ 9,8°
10—11	+ 18,1°	+ 9,9°
11—12	+ 17,0°	+ 10,8°

Z USIAHO KRAJU.

— —

HRODNIA. 3 wieraśnia dwoje sał dataŭ znajšli dwochtydniowaje dzicia, abkručanaje ŭ biełaje sukno, pamiž dwajnych dźwiarej intendanctwa. Dzicia addadziena ŭ chryścijanski prytułak.

HRODNIA. Tut 10 wieraśnia adbyŭsia kongres syonistaŭ z Wilni, Hrodni, Biełastoku, Suwałak, Wilkawišak i Lidy.

STANISŁAWOWA. Za kałasawańnie žyta Barbara Sawinoŭskaja, Teafila Jaraškiewič i Hanna Truškoŭskaja z Pahułoŭki zasudžany ŭ wastroh. Jany ŭkrali 8 miachoŭ kałośsia.

PIERAROŚL. Tut apynuŭsia ŭciokšyj z adnaho prytułku ŭ Berlinie 12-hadowy chłopiec, katory pryjechaŭ „zajcam“ i pierajšoŭ cieraz hranicu.

MALATY. Tut źjawilisia waŭki, jakija parezali ŭ sialan mnoha awiec, świniej i žarabiat.

SUWAŁKI. Na karyść dziaciej waročajučychsia ŭciekačoŭ tut byŭ ustrojen spektakl. U pierarywach małady ja žanki pradawali kwietki i rozoyja drobnyja rečy.

WILKAWIŠKI. Dziaŭčyna 20 hadoŭ służyŭšaja ŭ adnaho sialanina, uradziła ŭ časie raboty ŭ sadzie dzicia i zadušyła jaho. Sud zasudziŭ dziaŭčynu na 6 mies. u wastroh.

SEJNY. Tut u wosieni adkrywajucca 30 nowych litoŭskich škoł. U suwalskim paw.—74.

ORZIECHOWIČY. U biareźniku tut załažyli wajenny mahilnik. Siudy pieraniesieny trupy wajakoŭ, pahibšych u bitwach u 1914 i 1915 hadoch.

KOŬNA. Z Ukrainy da nas pryjechała nazad bolš za 1.000 ŭciekačoŭ-litwinoŭ.

LIBAWA. Zasudžany za zabojstwa i sprobu zabojstwa ŭčaśnik razbojnickaj bandy, Ludwik Stankiewič, rasstrelen.

RYHA. Prajšoŭšaj tut nawalnicaj zroblena žniščeńnie ŭ 10 hramadach. Ab sile wietru možna sudzić z taho, što ŭ inšych miascoch jon pierakidaŭ ciažkija belki bolš, čym na 50 metraŭ. Asabliwa paciarpieli hramady Šmilten i Aŭmejster. Pałasa žniščeńnia maje ŭšyrki da 350 m. a ŭdaŭžki—10 kil. Katastrofa adbyłasia mienš, čym u 30 minut.

RYHA. Adozwa šlachockaha źjezdu da maładoha nasialeńnia Bałtyckaha kraju, kab pastupali da niamieckaj armii, padbiła da hetaha mnoha maładzieży. Dabrawolcy majuć prawa wybirać, u jakoj čaści choćuć służyć.

Ukraina.

KIJEU. Zahadam ministra jeminnych spraŭ z 29 žniŭnia kasujucca najwyšejšyja ceny na pradukty i dapuskajecca wolny handal sałam, masłom, mlečnymi praduktami, jajkami, bułbaj, harodninaj i rybaj.

Redakcyja „Homana“ prosić usie piśmy, rukapisy da druku, karespandencyi, hazety i h. p. pasyłać joj **T O L K I** pa adresu **Wilenskaja wul. 33, kw. 1**.

WIESTKI Z RASIEI.

MASKWA (P.T.A.). 10.IX. U nаčy na 9 wieraśnia sawieckija wojski ŭwajšli ŭ Kazań. Čecha-sławaki ŭciakli. Našy łatuny honiacca za imi.

Na siamireckim froncie my zaniali Samarkand. Worahi adychodziać na Taškient.

PIECIARBURH. Kala Tograŭ sawieckija wojski zusim razhramili anhlicki atrad z 500 duš.

Anhličanie jduć u Karelii ŭ kirunku finlandzkaj hranicy. Jany nabirajuć dabrawolcaŭ u wakolicach murmanskaj čyhunki. Pawodłuh inšych wiestak, jany zahadali ahulnuju prymusowuju mobilizacyju mužčyn ad 18 da 40 hadoŭ.

TOKIO 29.IX. *Uradowa.* Japonskaja kawaleryja pad Krasnajarskam atakawała worahaŭ i razahnała ich z ciažkimi stratami.

MASKWA. «Biednota» nakazywaje ab aryście čatyroch rasiejska-estonskaha Kamitetu, katory mieŭ znosiny z anhlickim konsułam Lokhardam.

LONDON. «Morning Post» nakazywaje, što anhlickamu hłaŭnakamandujučamu ŭ Archangielsku zahadana arhanizawać ekspedycyju dzieła wyzwaleńnia areštawanych u Rasiei anhlickich paddanych.

PIECIARBURH 7.IX. **Uradowa.** Uradowa nakazywajecca, što ŭ adkaz na zabojstwa Uryckaha rasstreleny 500 aryštawanych kontrrewalucyanieraŭ, u tym liku 10 prawych soc.-rew. Apublikawany spis 121 asob, katoryja buduć rasstreleny pry pieršym nowym pakušeńni proci bolšewickich kiraŭnikoŭ. U tym liku — niekalki wialikich kniazioŭ.

MASKWA (P.T.A.) 10.IX. 6 wieraśnia prajšoŭ kryzis u pałažeńni Lenina. Jaho zdaroŭje ciapier palapšajecca z dnia na dzień

HELSINGFORS. Finlandzkija hazety nakazywajuć ab nadzwyčajnym niezdawolstwie ŭ Pieciarburskaj huberni, dzie sawiecki ŭrad zahadaŭ mobilizacyju mužčyn i kaniej. Sialanie admowilisia spoŭnić hety zahad, zachapili Bałtyckuju darohu i čaściu žniščyli jaje. Da rasiejskich sialan pryłučylisia takža estoncy, katoryja abjawili wajnu bolšewikom i niemcam. Adnak, paŭstańnie skora było zatušano, pry čym zabita mnoha sialan.

TEŁEHRAMY.

Niamieckija apawiaščeńni.

10.IX. Zachodni teatr.

Na poŭnačy ad Nerkem i na paŭdnočnym uschodzie ad Ipry worahi ŭwarwalisia na karotkija adrezki našych akopaŭ. Naabapał Perron - Kambre anhličanie šturmawali dalej. Worahi adkinuty. Našy pieradnija družyny mieli ŭčora styčnaść z słabymi warožymi čaściami na linii Desini —Wandai. Miascowyja bitwy na paŭdnia ad Uaz. Ahoń artyleryi na poŭnačy ad Ajjet. Miž Ajjet i En paśla haračaj artyleryjskaj bitwy pačalisia paŭtornyja silnyja šturmy worahaŭ, katoryja adbity. Miž En i Wel my adbili nastupleńnie francuzaŭ. Našy operacyi na ŭschodzie ad Rejmsu i pry Parua, na Lotarynskim froncie, byli ŭdačny.

11.IX. **Zachodni teatr.**

Adbiwajučy miascowyja nastupleńni anhličan na paŭdnia ad Ipru i na poŭnačy ad kanału Labasse my ŭziali pałonnych. Na paŭdnia ad darohi Perron-Kambre anhličanie wiali wostryja ataki. Kontratakaj my adkinuli ich i ŭziali 300 pałonnych. Naabapał čyhunki Ham—St. Kanten adbity francuskija nastupleńni. Miascowyja bitwy na poŭnačy ad Ajjet. Miž Ajjet i En, paśla silnaha artyleryjskaha ahniu, worahi ŭwiečary atakawali wialikimi siłami, ale byli adbity pierad našymi linijami.

Kala wajny.

BERLIN. Na konferencyi deputataŭ ad prafesyanalnych sajuzaŭ člen Rejchstagu Legin u swajoj pramowie miž inšym skazaŭ:

„Padwodnaja wajna, jakaja hetak aburywaje amerykancaŭ była adkazam na dzikuju sprobu anhlickaha ŭradu adrezać padwoz praduktaŭ u Niamieččynu i zamaryć hoładam našych žonak, dziaciej i starych. Kiraŭniki ame-

---

staŭ wystaŭlać z piečy harški. Wynlaŭ adzin harščok—niapoŭny. Jon tady kaža swaim bratom: niešta naš harščok niapoŭny! Tady wynlaŭ druhi harščok,— i druhi niapoŭny. Tady jon kaža: u nas siańni niechta jość! Jany kažuć: moža jany tak čaho niapoŭny! Jon im na heta ničoha nie skazaŭ, wystawiŭ i treci harščok. I treci niapowien. Tady jon kaža: «niechta jość, pašukajem!» Jany tady kažuć: chto jo ŭ nas, wyłaź! A to paśla abiedu ź adziomi! Tady jana wylezła z padpiečča i paśla. Jany paznali jaje i pasadzili z saboj abiedać. Jeła, jeła jana, tady zwaliłasia ŭ jaje łožka. Jana stała padymać łožka i ŭwidzieła ŭ ich chwasty waŭkowy. Jana spužałasia i nia stała jeści. Tady jany kažuć: čamu nie jasi? — Dziakuj, padjeła, nia choču! Tady jany kažuć joj: blažy, nie daloka staić lipina; užleź na lipinu i siadź tam. I siem hadoŭ nie hawary i nia płač. Tady my da ciabie wiernіemsia. Jana pabiehła, užlezła na lipinu i sieła. Widzić, biahuć tyja waŭki. Prybiehli da lipiny i pačali lipinu hryźci. Hryźli, hryźli, zuby palamali, i pabiehli ŭ les. Kala tej lipiny jechaŭ niejki pan. Uwidzieŭ pad lipinaj ahoń, i zachacieŭ pakuryć, i pasłaŭ swajho woźnika zakuryć papirosku. Tady woźnik zakuryŭ papirosku i kaža: siadzić na lipinie panienka niejkaja, duža pryhožaja. Pan kaža na jaho: dastań mnie jaje! Woźnik palez i daštaŭ. Tady pan uziaŭ jaje da siabie ŭ budu i pajechaŭ. Prybiehli tyja waŭki, paladziać—niama siastry. I pabiehli za panam. Dahnali pana i stali budu irwać. Pan staŭ stralać i ŭciok u wiosku, a waŭki wiarnulisia ŭ les. Pan heny byŭ niežanaty. Jon pryjechaŭ i zachacieŭ z joj žanicca. I pytajecca: ci pojdzieš ty za mianie? Jana maŭčyć. Tady jon kaža swajoj matcy: budu z joj žanicca! A matka kaža: jak ty budzieš žanicca, kali jana niamaja. Nu chaj sabie! ažaniŭsia i pajechaŭ pawienčaŭsia. Pryjechaŭ damoŭ—ničoha nia kaža žonka. Tady matka kaža: a što, ja tabie kazała nie žanicca, A ty ažaniŭsia, —ciapier i žywi jak chočaš. Pražyŭ jon hod, pražyŭ i druhi, na treci hod radziła jana syna. A jaho nia było ŭdware, pašoŭ na palawańnie. Matka taja ŭziała, zarezała dzicianio i pamazała niawiestcy wid (twar) krywioj, a dzicianio pad padmoście kinuła. Pryjšoŭ pan z palawańnia, matka kaža: woś, hladzi, synku! Ja tabie kazała nie žanicca, a ty nie pasłuchaŭ, woś tak i žywi!—A što?—A idzi paladzi, što jana zrobiła! Pryjšoŭ jon da žonki, ažno jana radziła i zarezała dzicianio. I maŭčyć i nia płača. Tady, cieraz hod, pajšoŭ jon uznoŭ na palawańnie, a žonka radziła. Matka ŭznoŭ zarezała dzicianio, a jaje pamazała krywioj. Pryjšoŭ syn z palawańnia, matka jamu i kaža: a što, ja kazała: nie žanisia. Paladzi, što jana zrobiła! Jon uznoŭ pryšoŭ da jaje. «Što heta ty zrobiła?» A jana maŭčyć i nia płača. Jon i ciapier ničoha joj nia zrobiŭ. Pajšoŭ jon praz hod jašče na palawańnie, a jana ŭznoŭ radziła syna. Matka ŭziała, zarezała i hetaha. Pryšoŭ jaje syn z palawańnia, jana jamu i skazała. Jon na hety raz usiardziŭsia i staŭ swaju žonku bić. A jana maŭčyć. Jon tady zahadaŭ zrobić čyhunnuju pieč, i ŭkinuŭ žonku ŭ pieč i zapior tam. Až jakraz wyšła siem hadoŭ. Prychodziać jaho šwagry, i jaje braty i pytajucca: ci tut naša siastra?—Tut, ale jana pamiorła ŭžo!—Nu, pakažy, dzie jana? Pawioŭ jon ich tudy. Jany razłamali pieč, jana i wylezła z piečy, i žywa. Tady braty stali rady i stali pytacca ŭ siastry: jak jana papała ŭ piečku. Jana raskazała im, što matka rezała dziaciej maich i kidała pad padmoście, a mnie nia možna było hawaryć. Tady adčynili padmoście, až tam dzieci žywyja, i bolšańki dziaržyć mienšych. Tady matku prywiazali da końskaha chwasta i puścili koni ŭ pole.

rykanskich rabotnikaŭ wiaduć ciapier palityku, katoraja nia maje ničoha supolnaha ani z internacyanalizmam, ani z intaresami rabotnikaŭ. My ždžem, što ŭ kancy kulturnyja pahlady ŭsio-ž taki adabjucca na nastrajeńni rabotnikaŭ u sajuźnick'ch dziaržawach.

Konferencyja zhodziłasia z Leginam i pastanawiła apublikawać jaho pramowu.

HAAGA. Rezultat zabastoŭki słužačych na tramwai i palicejskich u Anhlii wyzwaŭ niespakoj. Bajacca zabastoŭki na čyhunkach, pažarnikaŭ i pačtawikoŭ. Sajuz rabotnikaŭ bawaŭnianych fabryk pastanawiŭ zabastawać, kali haspadary nia spoŭniać ich damahańniaŭ.

ROTTERDAM. Na trejcim kongresie anhlickich rabotnickich prafesyanalnych sajuzaŭpryniata rezalucyja, u katoraj haworycca: „Kongres pryzywaje ŭrad pačać uraz-ža mirnyja pierahawory, jak tolki worahi samachoć ci pad prynukaj ačyściać Francyju i Belhiju.

BAZEL. Llojd Džordž zajawiŭ členam parlamentu, što nia ličyć patrebnym adkazywać na wiadomuju mirnuju pramowu niamieckaha stats-sekretara Solfa.

LONDON. *Uradowa.* U žniŭni anhlickija straty dachodziać 4.214 aficeraŭ i 43.455 sałdataŭ. Za apošnija 6 miesiacaŭ my ŭtracili 28.330 aficeraŭ i 456.318 sałdataŭ.

LUGANO. Italjanski ŭrad rekwizawaŭ usie italjanskija sudny bolš za 500 tonn dziela ŭradowych patreb na čas ad 18.VIII.1918 da 31.XII.1920 h.

BERLIN. U apošnich bitwach na zachodnim froncie pahib rotmistr prync Saska-Wejmarski.

BERLIN (W.T.B.). 9.IX. U Siarodziemnym mory našy padwodnyja łodki zatapili 17.000 tonn.

Adna z našych padwodnych łodak uwajšła ŭ baronieny stalowymi sieciami port Stawras, u Egejskim mory, ŭzarwała anhlicki krejser 5.700 tonn i wiarnułasia cełaja nazad.

BERLIN (W.T.B.) 10.IX. Našy padwodnyja łodki iznoŭ zatapili 23.000 tonn.

Biełaruskija pieśni

Hrodnienskaje huberni.

Žana muža nia lubiła,
Ŭziała jaho, zahubiła.
Pryjechali jaho braciejki.
„Bratawaja, ty labiodańka naša:
Hdzie-ž ty našaha braciejku padzieła?"
— Dziewiaratki, wy sakoliki maje,
Pajechaŭ-ža da ŭ daloki pryjom,
Da Boh znaje da ci wierniecca jon.
„Bratawaja, ty labiodańka naša:
Što u ciabie da za kroŭ na ścianie?
—Dziewiaratki, wy sakoliki maje:
Narezała i kurej i husiej,
Spadziawałasia da na mnoha haściej,
Bratawaja, ty labiodańka naša:
Što-ž u ciabie da za hošci byli?"
—Dziewiaratki, wy sakoliki maje:
I z paŭnočy rybałoŭčyki,
A z wiečara ŭsio papradnački!
„Bratawaja, ty labiodańka naša:
Pakažy nam ryby-lebiedzia!"
—Dziewiaratki, wy sakoliki maje:
Pałažyła u kamory pad waknom,
I nakryła biełym tonkim pałatnom!"
„Bratawaja, ty labiodańka naša:
Adamkni ty nowuju kamorku,
Pakažy nam a biełaha lebiadzia!"
—Dziewiaratki, wy sakoliki maje:
Zahubiła załatyja kluču,
U čystym poli pšaničačku polučul
„Bratawaja, ty labiodańka naša:
Jość na rynku pramudryja ślasary:
Jany zrobiać załatyja klučy!"
—Dziewiaratki, wy sakoliki maje:
Nie rabiecie załatych klučoŭ,
Dy zrabiecie wy hostruju mieč,
I źnimiecie mnie hałowańku z pleč!

———

Oj, hdzie-ž taja maci žywie,
Što na hare chata,
Charošuju dočku maje
I sama bahata?
Oj, daj, maci, oj, daj, maci,
Wadzicy napicca,
Charošuju dočku maješ
Pazwol nadziwiccal
Na wulicy skrypka hraje,
Mianie maci nia puskaje.
Kali chočaš zlacia mieci,
Pušci k chłopcam pašalecil
Kinu kužal na palicu,
Sama pajdu na wulicu,
Niachaj myšy kužal trubiać,
Taki-ž mianie chłopcy lubiać.
Oj, pajdu ja da młyna,
A u młynie nawina:
I pšanica u kašy,
I dziaŭčyna da dušy;
I pšanica pytlujecca,
A chto lubić—całujecca.
Oj, wyjdu, ja na wulicu,
A wulica hraska;
Ja dumała, što moj miły,
Až sałomy wiaska.
Oj nie świaci moj miesiacu,
Nie świaci nikomu,
Adno majmu miłeńkamu,
Kab zajšoŭ da domu!

———

Kažuć ludzi, kažuć,
Maja świakroŭ dobra:
Sama rana ŭstała,
Mianie nia zbudziła,
Pajšła da susieda
Mianie asudziła.
Oj, ja toje znała,
Jašče raniej ŭstała,
Woliki pahnała.
Woliki žanučy,
Horka zapłakała.
Oj, jechaŭ moj miły,
Jechaŭ z Ukrainy,
Začuŭ hałasočak
Za čatery mili.
„Ci beta ziaziulka,
Pa baru latučy,
Ci maja miłeńka,
Woliki žanučy?"
— Heta nie ziaziula,
Pa baru latučy,
A twaja miłaja
Woliki žanučy!
Oj, wyrubaj, miły,
Sažniowuju došku,
A pachawaj miły,
Mianie u sadočku.
Pasadzi ŭ hałoŭ
Kaliny kustočak,
A la noh — wiarbincu
Bieleńki kwiatočak.
Jak budzieš, miły,
Da syny žanici,
Dyk orydzi da mianie
Kaliny nažyci,
Jak budzieš, miły,
Dočak wydawaci,
Prydzi da mianie
Wiarbincu ščypaci.

Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.